

Slavko Pavin

SPECIFIČNOST OBITELJSKE DUHOVNOSTI

Uvod

Danas se mnogo piše o dostojanstvu kršćanskog braka, o problemima bračnog i obiteljskog života. Materijalističko shvaćanje života, a još više materijalistička praksa osiromašuje i razara i pojedinca i zajednice, u prvom redu osnovnu zajednicu ljudskog društva: obitelj. Pred tom opasnošću čovjek gonjen iskonskom potrebom traži spasenje. Zato želi otkriti vrednote koje dosad nije poznavao.

Bračni i obiteljski život sličan je njivi koja u sebi krije dragocjeni biser kraljevstva nebeskoga, ali koja dosad nije bila obrađivana. Sumnjičavost i nepovjerenje prema bračnom životu vuče se u Crkvi odavno. Sv. Augustin je kroz dugi niz godina bio sputan nagonom, no pobijedivši ga jednom, zauzeo je nepovjerljiv stav. Kroz čitav srednji vijek brak se promatrao, ako ne baš kao nešto zlo, a ono bar kao nešto blizu zla, nešto čega se svi koji teže za savršenošću moraju ozbiljno kloniti.

Danas, kad se naglašava da je brak sredstvo posvećenja, da je znak jedinstva između Krista i Crkve — zajednice otkupljenih, danas postoji izvjesna opasnost da se brak kao takav, bez pročišćavanja, bez bračne askeze promatra kao sredstvo posvećenja, nešto kao kad bismo uzeli grubo, neobrađeno prirodno kamenje i time htjeli izgraditi neki objekt. Zaboravlja se da može postojati »egoizam u dvoje«, da čovjek ne može ni brak smatrati kao definitivno stanje čovjeka na ovoj zemlji, zaboravlja se da je i brak samo sredstvo da se čovjek lakše domogne cilja, da je karakteristika ljubavi da se ona neprestano širi, tako da ljubav koja nema te karakteristike prestaje biti ljubav.

Ako se brak, bračni i obiteljski život, prihvati i prakticira s ljubavlju, ako se ne utemelji toliko na erosu, nego na ljubavi, koja se obično

naziva »caritas« i, još više, »agape«, brak uistinu postaje znak jedinstva Krista i Crkve. Po sakramentu on postaje posjednik svih aktualnih milosti koje su potrebne bračnim drugovima, on pomaže da oni doživljavaju neprestanu evoluciju, rast, pomaže da bračni parovi puninu života koju nose u sebi rado prenose na djecu. (Ch. Bernard, *Conipendio della vita spirituale*, Roma 1973., 205—206).

Tako shvaćen brak pravi je dar Božji čovječanstvu, način na koji će pojedinci lakše otkriti put do Božjeg života, koji je u ljubavi, kako će se neprestano uspinjati prema idealu čovjeka da bude slika Božja, kako će pobijediti sve one sile koje ga udaljuju od drugih, koje razdvajaju ljude i zatvaraju ih u sebični svijet njihovih strasti i njihove sebičnosti. (G. Giordano, *La teologia spirituale del laicato nel Vaticano II*, Roma 1970.) Bračni drug = moj put do Boga.

Izvor bračne duhovnosti

Bog nije biće koje bi bilo osamljeno, nije ni celibatarac, ni samotnik, kako ga naša individualistička zatvorena ljudska narav može lako zamisliti. Bog je Trojstveno Biće, čiji se život bitno sastoji u prelijevanju ljubavi između Oca i Sina, da bi se ta ljubav očitovala kao treća Osoba. Posredništvom utjelovljenja po Kristu ta božanska Ljubav sručila se božanskom snagom na čitavo čovječanstvo i ono je po Kristu postalo »sudionik božanske naravi« (2 Pt 1, 4). Isus Krist je i danas prisutan na zemlji, prisutan je u Crkvi, svojoj Zaručnici i po njoj izliva Božju ljubav, milost na svako ljudsko biće. Crkva Kristova, to su svi vjerni, to je Božji narod, svi oni koji su Božjom ljubavlju povezani u zajedništvo, u jednu veliku obitelj, koje Duh Božji oživljuje i međusobno povezuje.

U toj velikoj Božjoj obitelji bračni stalež ima posebno značenje. Po njemu se ljudi na poseban način ugrađuju u Kristovo mistično tijelo. Oni na poseban način izražavaju jedinstvo koje vlada između Krista i otkupljenog čovječanstva. Kršćanski par je reprodukcija jedinstva između Krista i Crkve, ne samo slika, predstavljanje, nego on reproducira aktivno i djelotvorno unutar sebe tajanstveni odnos Krista i Crkve. (I. Fuček, *Bračna ljubav*, FTI, Zagreb 1974., 42.)

Budući da nema autonomne duhovnosti, neovisne o drugim ljudskim bićima, budući da smo svi na bilo koji način izraz te upućenosti jednih na druge, kršćanski brak je na poseban način izraz te upućenosti jednih na druge. Nitko sam ne propada i nitko se sam ne spašava. Svi s drugima, da bi bili slika onog Zajedništva u Trojstvu. Kršćanski brak je specifična realizacija te upućenosti i te ovisnosti. Upravo zato je on znak povezanosti Krista i Crkve. Zato na specifičan način kroz ljubav supruga Krist ljubi, Krist otkriva ljubav u drugome. Međusobnim davanjem i primanjem bračni par se neprestano približava jedno drugome,

po tome i Kristu, a po Kristu Ocu i tako postaje slika one Velike Trojstvene Ljubavi koja je počelo svega što postoji.

Ne možemo odijeliti prokreativnu moć od međusobne ljubavi bračnih parova. Ona u zajedništvu s Kristom postaje sredstvo proširenja Božjega kraljevstva, jer bračni parovi prelijevaju božanski život na svoju djecu. Ona isto tako postaje slika Presvetog Trojstva, u kome dvije Osobe u težnji da budu jedno rađaju treću Osobu u kojoj se nalaze prve dvije Osobe.

Kad Drugi vatikanski sabor govori o pozivu svih kršćana na svetost, kaže da su različiti putovi do nje. »Svi koje vodi Duh Božji i koji poslušni Očevu glasu slijede Krista, siromašna, ponizna i opterećena križem, u različitim vrstama života i u različitim dužnostima gaje jednu svetost« (LG 41).

U tom općem pozivu na svetost bračni parovi imaju svoj specifični put: »Žive u svijetu ... u redovitim prilikama obiteljskog i društvenog života, kojima je protkan njihov život. Tu su oni od Boga pozvani da pridonese, kao iznutra, poput kvasca, posvećenju svijeta, vršeći svoju dužnost, vođeni evanđeoskim duhom, i tako drugima otkriju Krista u prvom redu svjedočanstvom svoga života, vjerom, nadom i ljubavlju. Na njih posebnim načinom spada da sve vremenite stvari, s kojima su tijesno povezani, tako rasvijetle i urede da se uvijek vrše po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja« (LG 31).

Iz tog teksta jasno se može zaključiti da odnosi između bračnih drugova moraju voditi Kristu i spasenju. Još više: odnosi između bračnih drugova najbolje otkrivaju koliko su bračni drugovi povezani s Kristom. Odnos prema Kristu kod supruga uvjetovan je njihovim međusobnim odnosom. Čovjek ne može doći Bogu nekim individualističkim putem, ne može kontaktirati s Bogom kao samac sa samcem. Naš duhovni život, naš život s Bogom ovisan je o našem životu s drugima. Znači da i u braku postoji sudioništvo u duhovnom životu, da se taj život ne može oblikovati neovisno o bračnom drugu, jer kao što općenito nema izolirane duhovnosti, tako pogotovo u braku ne može biti duhovnosti izolirane od duhovnosti bračnog druga. Duhovni život u braku bitno je uvjetovan zajedništvom. Da bi čovjek mogao doći bliže Bogu, mora se više približiti bračnom drugu. Otvarajući se više bračnom drugu, bračni drugovi se više otvaraju Kristu. Iskreno otvaranje jednog prema drugom povlači za sobom otvaranje oboje prema drugim ljudima, najprije prema djeci koju će roditi i odgojiti, a onda prema svim ljudima s kojima žive u bilo kakvim odnosima.

Brak — obitelj

Između ta dva pojma postoji razlika. Obiteljska duhovnost nije bračna, ali pretpostavlja bračnu duhovnost i na njoj se izgrađuje.

Bračna duhovnost ide za tim da bračni par svoju naravnu vezu gleda u nadnaravnom svjetlu, da je uzdigne do duhovne tvarnosti, koja jednako spada na ljudski život kao i naravna, materijalna stvarnost. U uzdizanju na nadnaravnu razinu nailaze na nespornosti i teškoće različite vrste. Ti nespornosti ne mogu se rješavati uvijek dogovorom. Odricanje je najdjelotvornije sredstvo za postignuće jedinstva, sloge i ljubavi. Kao što je Krist u ljubavi dao život za svoju zaručnicu Crkvu, tako i pojedinci bračni drugovi moraju neprestano biti spremni na umiranje da bi dokazali svoju ljubav jedno prema drugome. Krist je tražio od svojih učenika: »Ako se tko ne odreče sebe samoga i ne uzme svoga križa, ne može biti moj učenik!« Krist se izjednačio sa svojim najmanjim bratom: »Što god ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili!« Iz toga slijedi da je bračni drug dužan umirati iz ljubavi prema suprugu, prema supruzi da bi na taj način dokazao svoju ljubav prema Kristu. Zajedništvo se ne može postići bez ljubavi. Ljubav ujedinjuje poglede, ljubav pomaže jednom nositi teret drugoga, ljubav širi srca bračnih drugova jednoga prema drugome, a srca oboje prema djeci.

Obiteljska duhovnost jest komunikacija duhovnih dobara između djece i roditelja. I dok bračna duhovnost mora neprestano rasti, učvršćivati se, obiteljska duhovnost formira novo ljudsko biće, a onda ga formiranog ostavlja slobodnog da stvori novu ćeliju ljudske zajednice. Obiteljska duhovnost je kao inkarnirana bračna duhovnost koja se dalje u djetetu nastavlja prema kvalitetama i životnom preodređenju djeteta.

Osim tih dviju temeljnih razlika duhovnosti postoje razni drugi oblici duhovnog života bračnih parova. Oni su određeni brojem djece, poslom koji obavljaju, ekonomskim prilikama o kojima ovise, naobrazbom koju su stekli, naravima, kvalitetama i suradnjom između pojedinih članova obitelji, specifičnim odnosima između pojedinih obitelji i sredine u kojoj ona živi.. .

Djevičanski element u braku

U braku čovjek sve naraivne vrednote produhovljuje, u običnim egzistencijalnim prilikama i neprilikama pronalazi put do nadnaravne stvarnosti, u materijalnom životu prepoznaje duhovnu stvarnost.

Djevičanstvom se čovjek oslobađa svih spona, svega onoga što sputava i ne dopušta čovjeku da voli čisto, nesebično. U braku su naglašene duhovne vrijednosti u materijalima, u djevičanstvu je naglašena težnja za oslobađanjem od svega što nije čista nesebična ljubav. Da bi se bračni parovi sačuvali slobodni za čistu ljubav, moraju računati na od-

ređenu prisilu, na određeno odricanje, na određeno prihvaćanje neugodnoga, nepoželjnoga. Kad govori o razlici između bračnog i djevičanskog staleža u odnosu prema askezi, Peter Gumpel veli: »Redovnici traže križ da bi se sačuvali slobodnima od navezanosti, od sebičnosti; bračni parovi križ ne odbacuju.«

Vrijednost seksualnosti, koja se danas prenaglašava, sastoji se u tome da je ona sredstvo, putokaz, orijentacija prema ljubavi. No valja imati na pameti činjenicu da se tijelo bori protiv duha, da je potreban napor volje i Božja milost da seksualnost ostane ono što jest: sredstvo koje se upotrebljava samo toliko koliko vodi k cilju — k ljubavi. Naravna seksualna ljubav dobra je utoliko ukoliko vodi i pomaže ostvariti nadnaravnu, čistu, nesebičnu ljubav koja se daje i koja tako stvara jedinstvo srdaca, slično onom jedinstvu koje postoji u Presvetom Trojstvu.

»Oče, daj da budu jedno kao što smo mi jedno — ja u njima i Ti u meni, da tako budu savršeno jedno, te svijet upozna da si me ti poslao i ljubio njih kao što si mene ljubio« (Iv 17, 22—23).

Ta Kristova molitva direktno se odnosi na njegove učenike, ali indirektno se odnosi i na sve Kristove učenike, na sve kršćane. Bračni par mora najprije međusobno i u odnosu prema djeci stvoriti jedinstvo, da bi mogao biti u ljubavi prema drugim ljudima i da bi tako svjedočio, da bi bio znak velike Božje ljubavi unutar Trojstva i prema van, prema svim ljudima.